

מערך שיעור - צום נזכור לתלמידי תיכון/ אבשלום נחמני

מטרה: היכרות עם מיזם "צום נזכור", יצירת שיח בנושא צום התייחדות ביום השואה.
מטרות משנה: דיון בחשיבות של עדויות של שורדי שואה, דיון בשוני בין הרצאה של איש עדות לבין צפייה/ קריאה של עדות של שורד שנפטר.
מתודות מרכזיות: הקנייה פרונטלית, דיון כיתתי/קבוצתי סביב מקורות טקסטואליים/ מצולמים, מליאה.
 מהלך השיעור:

מס"ד	משך זמן	פעילות	מנחה	הערות
1	10 דקות	מי מן התלמידים פגש איש עדות? מתי ובאיזו מסגרת? מה אנחנו יודעים לספר על השורד (מה נחרט בנו?)	מורה	לכל אחד מן המאפיינים של העדות חשיבות מיוחדת. מתי נערכה השיחה? באיזו מסגרת ולרגל איזה מאורע? בן כמה השורד? בן כמה היה במלחמה? מאיפה הוא? מה נצרב כמשמעותי בעיני המשתתפים?
2	5 דקות	מה ההבדל בין ישיבה מול שורד לבין צפייה בעדות מצולמת/ כתובה?	מורה	מה יש במפגש האישי הזה? במבט בעיניים? באפשרות לשאול שאלות?
3	5 דקות	צום נזכור - מי אנחנו?	מורה	היכרות עם מיזם צום זיכרון ביום השואה
4	12 דקות	עבודה בקבוצות - דיון במטרותיו של יום הזיכרון לשואה ולגבורה, ובחינה מחודשת של אמצעי הזיכרון ביום זה.	קבוצות	למערך זה מצורפות מספר שאלות לדיון. על התלמידים לדון האם יום הזיכרון משיג את מטרותיו, והאם נכון לבצע מחשבה מחודשת המותאמת למציאות העכשווית ולפרידה מאחרוני הניצולים.
5	10 דקות	איסוף, הצגת המקורות ותוצרי הדיון הקבוצתי	במליאה	התלמידים יציגו את המקורות שקראו (כותב, תקופה, תוכן) ואת הרגשות שעולים בהם. לבסוף יציגו את תחושותיהם לגבי זיכרון השואה ומיזם "צום נזכור".
6	3 דקות	סיכום	מורה	מספר נקודות למחשבה, מחשבות ותהיות.

נספח - עזרים לשיעור

צום (ויקיפדיה) - הימנעות רצונית מאכילה ושתייה למשך פרק זמן מסוים. לעתים רבות, נעשה צום כחלק מציווי, מנהג או טקס דתי. בשלוש הדתות המונותאיסטיות המרכזיות מונהגים צומות. לצומות משמעות ותכלית שונה בין דת לדת ובין מנהג למנהג. הצום יכול לכוון לכפרת עוונות, לטהרה ולניקוי הגוף, לשימור הזכרון או להזדהות עם סבלו של אחר.

צום נזכור - מי אנחנו?

צום נזכור - הצום הישראלי הראשון

נפטר ניצול השואה האחרון...
זאת תהיה הכותרת בכל העיתונים באחד הימים בעשור הקרוב.
לא יהיו עוד אנשי עדות, הנסיעות לפולין ילכו ויתמעטו, והקשר שלנו כיהודים לשואה הגדולה שעברה על עמנו תלך ותתפוגג. מה עושים? איך מוודאים שזיכרון זה לא ישכח?
בכדי לזכור ולא לשכוח, החלטנו, מספר פעילים חברתיים, פשוט לצום ביום השואה. צום, הדרך הכל כך יהודית לזכור.

הצום, אשר אם יהפוך למנהג רחב, יבטיח כי גם לאחר היום בו הכותרת בעיתון תצעק כי נפטר ניצול השואה האחרון, אנחנו נמשיך ונזכור, לא רק בראש ואפילו בלב, אלא גם בבטן, את מה שהיה ואסור שיחזור לעולם.

אנחנו יוצאים בקריאה לציבור לצום ביום השואה כל אחד לפי יכולתו ורצונו. אולי רק מאוכל, אולי רק כמה שעות ואולי מזריחה עד שקיעה.
וניצור יחד דרך נוספת לזכור ולא לשכוח.

מי?

מיזם צום נזכור החל לפעול משנת 2016. בפעילות התנדבותית של היזמים.

המטרה שלנו

מטרתנו העיקרית היא יצירת אפשרות נוספת להטבעת והטמעת הצום כאופציה נוספת לזיכרון בקרב קהלים רחבים במדינת ישראל ובעתיד גם בתפוצות.

צום נזכור השנה

בשנה שעברה, המיזם קיבל חשיפה תקשורתית (ישראל היום, תוכניות רדיו שונות, תוכניות בוקר בטלוויזיה). לדף הפרויקט בפייסבוק הצטרפו מאות אנשים וגופים חינוכיים שונים פנו בכדי להצטרף למיזם. יום השואה הקרב (2.5.19) מגיע שלושה שבועות אחרי הבחירות הארציות השנה. אנו רואים בזאת יתרון למהלך מאחד ומלכד אחרי מערכת בחירות שכצפוי התפתחה למערכת לעומתית ופלגנית. מיזם שכזה שמשותף אנשים המגיעים מכל קצוות הקשת, אשר זיכרון השואה חשוב להם כחלק מזהותם הישראלית יהודית, יכול להיות מרכיב נוסף בתהליך האיחוי החברתי אשר נדרש בחברה הישראלית בכלל ואחרי בחירות בפרט.

הצעות לעבודה בקבוצות

1. **קבוצה מס' 1** – יום השואה 2050. על חברי הקבוצה להציע מתווה מחודש/ עדכני ליום הזיכרון לשואה ולגבורה:
  1. מה יהיה שמו של היום? (לדוגמה: יום הזיכרון לשואה, יום הזיכרון לשואה ולגבורה, יום הזיכרון לקורבנות הרדיפה הנאצית, יום הזיכרון לקורבנות האנטישמיות של הרייך השלישי?)
  2. מה יהיה מועדו של יום הזיכרון? (לדוגמה, יום שחרור אושוויץ המוכר כיום הזיכרון הבין לאומי לשואה ב-27.1, יום הניצחון על גרמניה הנאצית ב-8.5, יום שחרור מחנה הריכוז האחרון ב-30.4, יום הפלגתה של אניית "אקסודוס" ב-11.7, ט באב?).
  3. כיצד יצוין יום זה ברחבי הארץ? (האם נכון להמשיך להשמיע את הצפירה? האם יש לערוך טקס זיכרון ממלכתי, ואם כן היכן?).

2. **קבוצה מס' 2** – מעמדו של יום השואה 2050. על חברי הקבוצה לדון במעמדו האזרחי/ חברתי של יום השואה:

1. מה צריך להיות מעמדו של יום זה? (האם צריך להשאיר את יום הזיכרון במעמד של יום ציון ממלכתי?, האם יש להנהיג יום לימודים מקוצר? למה?, האם על המדינה לקיים אירועים שנועדו לייצר שיח? הצגות? הקרנת סרטים או קטעי עדות?)
2. כיצד צריך להראות מרקע הטלוויזיה ביום השואה? (האם על ערוצי הטלוויזיה המסחריים להחשיך את שידוריהם במהלך יום השואה?, האם על ערוצי הטלוויזיה לשדר תכנים מותאמים? האם על ספקיות הטלוויזיה לחסום את שירותי ה-VOD ביום זה?).

3. **קבוצה מס' 3** – כיצד יש לזכור את השואה ב-2050?. על חברי הקבוצה לבחור ארבעה מן הנושאים המוצעים ולדרגם לפי סדר חשיבות:

1. התנגדות יהודית חמושה, מרידות בגטאות ובמחנות.
2. המדיניות היהודית בגרמניה הנאצית מעליית הנאצים לשלטון (1933) ועד פרוץ מלחמת העולם השנייה (1939).
3. הפתרון הסופי לשאלה היהודית באירופה – התפתחות מערכת הרדיפה, הגירוש וההשמדה של יהודי אירופה במהלך מלחמת העולם השנייה.
4. הגטאות – קריסת חיי הפרט והמשפחה היהודית, מצוקות הקיום היום יומי.
5. האנטישמיות האירופית, אז והיום.
6. סיפורי ניצולים
7. ההנהגה היהודית בגטאות, היודנרט.

שאלות מנחות/ שאלות דריכה/ שאלות פוריות

- למה אנחנו צמים? כדי לזכור? כדי להתענות? מתוך מוסכמה חברתית?
- האם מעמדו של יום הכיפורים היה נשמר ללא החקיקה האזרחית שמסדירה את מעמדו?
- בשנים האחרונות קורה לא אחת שמשחק חצי הגמר של ליגת האלופות משודר בערב יום השואה. מכיוון שערוצי הספורט מוחשכים בערב זה, רבים מחפשים דרכים אחרות לצפות במשחקים. מה דעתכם?

- האם לדעתכם ערוצי הספורט יהיו מוחשכים בערב יום השואה גם בעוד 10 שנים? 15? 25?
- האם האחים הקטנים שלכם יזכו לצפות באיש עדות?
- האם יש משמעות מיוחדת לצום כדרך להתייחד עם זכרון השואה?
- האם הוא משמש לשימור הזיכרון גרידא? או שיש בו ערך מוסף?

סיכום

מספרים לתלמידים:

כפי שידוע, בן גוריון עבר לגור בשדה בוקר ויום אחד הוא טייל עם עמוס בנו ליד המצוק וביקש ממנו לקבור אותו שם. עמוס תמה מדוע לא בהר הרצל, ובן גוריון אמר שהוא רוצה שיעלו לנגב אחריו גם במותו. על גבי הקבר הוא בחר לציין אך ורק אירוע אחד מכל חייו ותפקידיו המפוארים: את אירוע עלייתו לארץ. ואכן על קברו כתוב: דוד בן גוריון, עלה ארצה בתרס"ו (1906).

דוד בן גוריון רצה לומר שבמעשה הקטן של האדם – שם ההיסטוריה מתרחשת. כל אחד יכול לקחת חלק. הבחירה היא בידי האדם.

